

20190211 Discussie over nucleaire centrales: ja graag!

De laatste bon-ton in de Vlaamse pers is de aanklacht dat *'heel de discussie over kernenergie, over de nieuwe generatie kerncentrales, blijkbaar niet gevoerd mag worden'* (Pieter De Crem), vanwege *'een irrationele houding tegenover kernenergie'* (Paul De Grauwe). Enerzijds, is de vaststelling juist dat er in Vlaanderen (België) geen rationele discussie over kernenergie plaats vindt. Anderzijds, is het zwartepieten van klimaatbetogers en groene partijen geen goed begin om een rationeel debat gericht op een betere besluitvorming op gang te brengen.

Wetenschap en politieke besluitvorming

Cruciale besluitvorming in Belgisch energieland (bv. expansie van het nucleaire park in de jaren 1980; sluiting van de steenkoolmijnen in 1989; subsidies aan hernieuwbare elektriciteit over 2002-2013) waren momenten van confrontatie tussen onafhankelijke wetenschappelijke analyse en gevestigde economisch-financiële belangen met hun politieke vertolkers. Toch kon wetenschap gesteund op feiten en analyse, de nucleaire expansie afremmen en koolputsubsidies omzetten naar een toekomstfonds voor Limburg. Echter, in 2008 wimpelde toenmalig minister Crevits wetenschappelijke studies opzij met leugentjes en gekeuvel over de fantastische Vlaamse Groene Stroom Certificaten (beter dan "*de grote Duitse gok*"); de rekening van haar lichtzinnigheid bedraagt miljarden euro (vandaag nog koren op Bart De Wever's molen om groene stroom te bekampen). Hoe gaan Vlaamse politici vandaag om met wetenschappelijke kennis en analyse die onbehaaglijk is voor gevestigde economisch-financiële belangen?

Een echt debat mijden, kan als volgt: aanvaard enkel studies binnen het eigen politieke denkkader, desnoods geleverd op bestelling; hecht waarde aan uitspraken van media-populaire figuren die oreren buiten het eigen vakgebied; geloof fictieverhalen van doortrapte lobbyisten; elimineer onafhankelijk denkende wetenschappers. Deze ingrepen zijn schering en inslag in het aanslepende getouwtrek over de toekomst van de kernenergie in België, maar ook in enkele andere landen en op mondiale schaal.

De ULCC van de kernenergie

ULCC = Ultra Large Crude Carrier, ruwe olie tanker van 500,000 dwt (ton). In de jaren 1950/60 was kernenergie de absolute favoriet van wetenschap, industrie, politiek, gevolgd door een beduusd publiek. De aangekondigde energietransitie was eenvoudig: alles op elektriciteit voor iedereen, geleverd door propere, veilige, goedkope kerncentrales. De subsidiestromen voor onderzoek, demonstratie, proefprojecten, waren onuitputtelijk. 'Atoom' was in alles wat maar enigszins meetelde: EURATOM, het Internationaal Atoomenergie Agentschap (IAEA), het Atomium in Brussel (expo 1958). Het vooruitgangsgeloof domineerde kritische vragen, zoals: Wat met atoomafval? Wat met zware accidenten? Wat met de verspreiding van atoomwapens? Antwoorden waren even onwetenschappelijk als simpel: lossen we later wel op, risico's is meer angstgevoel dan echt, het promotieorgaan IAEA zou ook de verspreiding van atoomwapens voorkomen.

Ik moet me hier beperken tot twee vaststellingen. Ten eerste, mythevorming speelt een grote rol in het ontstaan en bestaan van de kernenergie. Ten tweede, de massale subsidiegelden hebben een vloot van reuzentankers met vet betaalde bemanningen in de vaart gebracht. Ondanks de schipbreuk van vele tankers, blijft de IAEA rederij functioneren. In landen met een atoomenergie erfenis, draaien de oude centrales zolang ze kunnen, en zoeken de nucleaire subsidie verslaafden wegen om rijkelijk te blijven leven. Zo ook in België waar de overheid praktisch haar gehele budget voor energieonderzoek spendeert aan MYRRHA (Studiecentrum voor Kernenergie). De factuur is nu al opgelopen tot 1,6 miljard euro, terwijl geen enkel land wilt deelnemen aan het fantasierijke project.

Geen debat maar propaganda overheerst

Het verhaal van de kernenergie kent drie grote golven. De eerste van de onbegrensde hemel (1953-1973) kreeg al snel zand in de raderen door vele incidenten en een kernsmelting in de VSA kweekreactor (Fermi, Michigan, 1966). De sterke tweede boost kwam door de oliecrisis van 1973, maar werd in de flank getroffen door ernstige accidenten (Browns Ferry brand in 1975, Three Miles Island kernsmelt in 1979, Tsjernobyl catastrofe in 1986) en door grote problemen en kosten bij de bouw van centrales. Hoewel de Belgische centrales behoorden tot de minst problematische in de wereld, zat de klad in de sector: veilig en goedkoop bleek niet te combineren. De oliecrisis was opgelost door meer energie efficiëntie, en aan de horizon verschenen hernieuwbare energie (wind, PV). Tijd voor de derde mythe: kernenergie is nodig in de strijd tegen de klimaatverandering. De nucleaire troepen werden gebundeld onder de vlag van de 'Nucleaire Renaissance'. Maar dit sloeg toch niet echt aan. In België werd in 2003 zelfs een wet gestemd om nucleaire centrales na 40 jaar dienst op pensioen te sturen. In de zomer van 2007 werd de propaganda machinerie van het Nucleair Forum (NF) in hoge versnelling gezet, volgens een draaiboek opgesteld door Saatchi&Saatchi, topexperts in het verkopen van illusies. Essentieel in de aanpak: verdwaas de zwijgende meerderheid van de bevolking, en elimineer de onafhankelijke minderheid, geïnformeerd over kernenergie en bereid tot publiek debat. Mensen met inzicht in media en beïnvloeding schatten de impact van de NF campagne als zeer groot, en ik moet grif toegeven dat hun inschatting juist is.

Maar de feiten blijven het sterkst

Het atoomverhaal is geschreven: wie de moeite doet informatie erover te zoeken kan ze ook vinden. De technologie is uitgebeend: thorium is een Loch Ness verhaal, plannen voor kleine modulaire reactoren zijn gebaseerd op mislukte technieken en, in het zeer onwaarschijnlijke geval ze er toch zouden komen, zullen ze de atoomproblemen ten allen kante verspreiden. Debat is OK, maar stop a.u.b. niet nog meer belastingengeld in nucleaire ULCCs en kleinere varianten. Graag bied ik mijn dossiers vol informatie aan voor een wetenschappelijk gefundeerd, publiek debat over kernenergie.

Aviel Verbruggen, Universiteit Antwerpen, onderzoeker en lesgever over energie- en milieuvraagstukken [1974-2019]; IPCC-lid [1998-2014] www.avielverbruggen.be